

країни. Для досягнення стратегічної мети розвитку мережі міжнародних транспортно-логістичних комплексів в перспективі до 2025 року повинні бути вирішені наступні завдання:

- формування доступної і ефективної транспортно-логістичної системи країни, що забезпечує надання якісних транспортно-логістичних послуг і зниження витрат економіки;
- підвищення технологічного рівня і конкурентоспроможності транспортно-логістичного комплексу країни, ефективна реалізація транзитного потенціалу України;
- підвищення інвестиційної привабливості будівництва і розвитку мережі міжнародних логістичних комплексів України.

При терміні окупності міжнародного логістичного комплексу, що не перевищує 5 років, його техніко-економічні параметри повинні бути наступними:

- рентабельність як відношення чистого прибутку до експлуатаційних витрат на рівні 30-33%;
- середньорічний дохід на 1 дол. інвестицій – 0.9-1.0 дол.;
- відношення чистого прибутку до доходів – 20-21%;
- сумарні податкові відрахування на 1 дол. доходів (без урахування нарахувань на фонд заробітної платні) – 0,45-0,46 дол.

Однією із основних умов реалізації механізмів державної підтримки розвитку мережі міжнародних логістичних комплексів в Україні є становлення фінансової і інвестиційної інфраструктури, що включає розширення мережі регіональних інвестиційних агентств, венчурних фондів, утворення регіональних банків розвитку, розвиток механізму державно-приватного партнерства, що дозволить оптимально розподілити ресурси, ризики і вигоди при реалізації сумісних проектів між державою і приватними інвесторами.

Висновок.

Для практичного вирішення соціально-економічних проблем формування мережі міжнародних логістичних комплексів необхідно вдосконалити механізми взаємодії транспортно-логістичних компаній, наукових та проектних інститутів країни, будівельних компаній, фінансових установ, бізнесу і влади; розробити пропозиції по зниженню економічних і адміністративних бар'єрів, що перешкоджають розвитку бізнесу.

Джерела та література:

1. Логистика : журнал практической логистики. – 2008. – № 2 (15).
2. Логистика : журнал практической логистики. – 2008. – № 2 (15).
3. Эксперт : украинский деловой журнал. – 2008. – № 35 (178).
4. Румянцев А. П. Міжнародна економіка / А. П. Румянцев. – К. : Знання Прес, 2003.
5. Румянцев А. П. Міжнародна економіка / А. П. Румянцев. – К. : Знання – Прес, 2003.
6. Сеніков М. Економіка і управління / М. Сеніков // Російський науковий журнал.
7. Сенников М. Экономика и управление / М. Сенников // Российский научный журнал.

Ясковець Ю.В.

УДК 339.923.061.1

РОЗВИТОК ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність. Прискорений соціально-економічний розвиток країни нерозривно пов'язаний з рівнем розвитку всіх галузей паливно-енергетичного комплексу, вдосконалення енергетичного балансу з обов'язковим врахуванням досягнень науково-технічного прогресу. Всебічна інтенсифікація виробництва ставить перед паливно-енергетичним комплексом нові завдання, збільшує його роль у прискоренні темпів економічного зростання, у підвищенні продуктивності праці завдяки значному зростанню її енерго- та електроозброєності. На сучасному етапі роль паливно-енергетичного комплексу неухильно зростає. Його розвиток значною мірою обумовлює темпи, масштаби і економічні показники зростання продуктивних сил та їх розміщення, створює необхідні умови для подальшого покращання умов праці і підвищення рівня життя людей. При цьому розвиток паливно-енергетичного комплексу необхідно підпорядкувати завданню стійкого забезпечення потреб України в усіх видах палива і енергії при планомірному проведенні в усіх галузях і сферах народного господарства цілеспрямованої енергозберігаючої політики.

Постановка проблеми. Зростання попиту на споживання енергоносіїв в умовах глобалізації міжнародної економіки та зменшення запасів традиційних енергоносіїв.

Предмет дослідження. Складові, напрями та перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження. Паливно-енергетичний комплекс України в умовах глобалізації.

Ціль дослідження. З'ясувати напрями та перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах.

Задачи дослідження. Надати характеристику основних складових паливно-енергетичного комплексу України, проаналізувати енергетичну стратегію України та здійснити порівняльний аналіз динаміки статистичних показників споживання та видобутку основних енергоносіїв.

Паливно-енергетичний комплекс – це сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання. До складу паливно-

енергетичного комплексу входять галузі паливної промисловості (вугільна, нафтова, газова, торф'яна, сланцева) та електроенергетика, що включає теплові, гідро- та атомні електростанції, а також трубопровідний транспорт і лінії електропередач. ПЕК – це також трубопровідний транспорт і лінії електропередач. ПЕК – це крупна міжгалузева територіальна система, складова частина єдиного господарського комплексу країни; це базовий комплекс важкої індустрії. Кінцева мета його функціонування – надійне забезпечення потреб населення та всього господарського комплексу в паливі та електроенергії. До складу підприємств ПЕКУ входять вугільні шахти, нафтові та газові свердловини, електростанції, лінії електропередач. Вони групуються у галузі, які виступають основними елементами галузевої структури ПЕКУ.

З точки зору глобальних енергетичних процесів слід врахувати вигідне геополітичне та географічне становище України та пов'язану із цим її роль як транзитної держави. Інтеграція української енергосистеми до європейської є складовою стратегічної мети України щодо входження до ЄС. На відміну від країн нової хвилі розширення ЄС Україна має достатню потужні та розвинуті газо-, нафтотранспортні та електричні мережі, поєднані з транспортними мережами ЄС і країн СНД, що дозволяє їй брати участь у формуванні Європейської енергетичної політики та спільного енергетичного ринку, відігравати важливу роль в енергетичній співпраці країн СНД і ЄС.

Започатковано проекти участі українських компаній у видобутку вуглеводнів в інших країнах світу (Казахстан, Туркменістан, Лівія, Іран, Ірак тощо) та у будівництві електростанцій і електромереж (В'єтнам, Куба).

Особливістю паливно-енергетичного балансу України (ПЕБ – співвідношення видобутку і споживання паливних та енергетичних ресурсів) є висока питома вага вугілля та атомної енергії і незначна гідроенергії та нафти. Вугільна промисловість в Україні є давньою і традиційною галуззю, яка займає домінуюче місце серед паливних галузей. Україна має великі запаси (до 200 млрд. т) високоякісного вугілля, яке здебільшого залягає на значній глибині у Донецькому, Львівсько-Волинському та Придніпровському (буре) басейнах. 75% вугілля використовується як паливо, 25% – як технологічна сировина для чорної металургії, хімічної промисловості та деяких інших галузей. Найбільшим у країні районом видобутку кам'яного вугілля залишається Донецький басейн.

Упродовж вересня 2011 року вугледобувними підприємствами, що підпорядковані Міненерговугілля України, видобуто вугілля на 214,5 тис. тонн (або на 7,3%) більше, ніж у вересні 2010 року. Зокрема, енергетичного вугілля видобуто на 192,6 тис. тонн (або на 8,3%) більше порівняно з відповідним періодом минулого року, а коксівного – більше на 21,9 тис. тонн (або на 3,6%). Протягом січня – вересня 2011 року загальний обсяг видобутку вугілля вугледобувними підприємствами, що підпорядковані Міненерговугілля України, збільшився порівняно з відповідним періодом минулого року на 2 761,4 тис. тонн (або на 10,7%). В тому числі видобуток енергетичного вугілля збільшився на 2 700,7 тис. тонн (або на 13,3%), а коксівного – збільшився на 60,7 тис. тонн (або на 1,1%).

Нафтова промисловість України характеризується низькими показниками, хоча потенційні можливості видобутку та переробки нафти значно більші. Вона представлена нафтодобувною та нафтопереробною галузями, які виникли в Передкарпатті ще у XIX ст. На початку XX ст. цей район був відомим у Європі центром нафтової промисловості. У середині шістдесятих років було розвідано Дніпровсько-Донецьку нафтогазову провінцію. Причорноморсько-Азовська провінція є найбільш молодого і перспективною для видобутку нафти й газу в Україні.

У вересні 2011 року в Україні видобуто нафти з газовим конденсатом на 25,1 тис. тонн (або на 8,5%) менше ніж у вересні 2010 року, у тому числі підприємствами НАК “Нафтогаз України” зменшено обсяги видобутку на 23,1 тис. тонн (або на 8,5%). Обсяги видобутку нафти з газовим конденсатом протягом 9 місяців 2011 року зменшились на 177,9 тис. тонн (або на 6,6%) по відношенню до аналогічного показника 2010 року, у тому числі обсяги видобутку підприємствами НАК “Нафтогаз України” у порівнянні з показником минулого року зменшились на 163,4 тис. тонн (або на 6,6%).

Протягом 9 місяців 2011 року обсяг транспортування нафти підприємствами магістральних нафтопроводів зменшився порівняно із аналогічним періодом 2010 року на 2 318,6 тис. тонн (або на 10,1%). При цьому транзитом до країн Західної Європи (Словаччини, Угорщини, Чехії) протранспортовано на 2 208,5 тис. тонн (або на 14,3%) менше порівняно із аналогічним показником 2010 року, для потреб України – менше на 110,1 тис. тонн (або на 1,5%). За 9 місяців 2011 року частка транзитного обсягу перекачки нафти в загальному обсязі нафтоперекачування склала 64,4%, а частка нафтоперекачування на нафтопереробні підприємства України відповідно – 35,6%.

Газова промисловість є досить молодого і перспективною галуззю. Природний газ – найбільш ефективна паливна та хімічна сировина. Його видобуток було розпочато в Україні в 50-х роках XX ст. і на сьогоднішній день видобувається до 20 млрд. м³ газу, що здовольняє власні потреби в ньому на 20-25%. Використання газу в 2 рази дешевше порівняно з нафтою. Обсяги видобутого газу у вересні 2011 року в Україні збільшились на 9,3 млн. куб. м (або на 0,6%) порівняно з вереснем минулого року, у тому числі підприємствами НАК “Нафтогаз України” видобуток газу менше рівня показника 2010 року на 22,6 млн. куб. м (або на 1,5%). За 9 місяців 2011 року видобуток газу на 93,0 млн. куб. м (або на 0,6%) менше ніж за 9 місяців 2010 року, у тому числі обсяг видобутку газу підприємствами НАК “Нафтогаз України” менше на 270,2 млн. куб. м. (або на 2,0%).

Електроенергетика є базовою галуззю народногосподарського комплексу, а використання електроенергії – рушійною силою науково-технічного прогресу. Усі електростанції за енергетичними ресурсами поділяються на 4 види:

- теплові електростанції (працюють на твердому, рідкому і газоподібному паливі);
- гідравлічні (використовують гідроресурси);
- атомні (як паливо використовують збагачений уран або інші радіоактивні елементи);
- електростанції, що використовують нетрадиційні джерела енергії (вітер, сонце).

Провідна роль в електроенергетиці належить теплоелектростанціям – ДРЕС і ТЕС1. Вони виробляють понад 60% усієї електричної енергії. Перевагою ТЕС є відносно вільне розміщення, вдвічі дешевша вартість капіталовкладень порівняно з ГЕС. Найбільша кількість великих теплових ДРЕС у Донбасі: Вуглегірська, Старобешівська, Курахівська, Слов'янська (Донецька обл.) та інші. Найбільшими ДРЕС також є Криворізька-2, Придніпровська (Дніпропетровська обл.), Зміївська (Харківська обл.), Бурштинська (Івано-Франківська обл.), Запорізька (Запорізька обл.), Ладизинська (Вінницька обл.), Трипільська (Київська обл.), Добротвірська (Львівська обл.) та інші.

Дедалі більшого значення набувають теплоелектроцентрали (ТЕЦ). Їх будують поблизу споживача, оскільки радіус транспортування тепла невеликий (10-12 км), проте коефіцієнт корисного використання тепла становить майже 70%, тоді як на ТЕС – тільки 30-35%. ТЕЦ обігрівають понад 25 міст України. Найбільші з них: Київські ТЕЦ-5 та ТЕЦ-6, Дарницька, Харківська ТЕЦ-5, Одеська, Краматорська та інші.

У вересні 2011 року обсяг виробництва електричної енергії електростанціями, які входять до Об'єднаної енергетичної системи (далі – ОЕС) України становив 14 339,0 млн. кВт·г та збільшився на 621,7 млн. кВт·г, або на 4,5% порівняно з показником 2010 року. Електростанціями, що належать до сфери управління Міненергугілля України, протягом вересня 2011 року вироблено 13 806,0 млн. кВт·г електроенергії, що на 581,2 млн. кВт·г, або на 4,4% більше порівняно з відповідним періодом 2010 року. При цьому, тепловими електростанціями та теплоелектроцентралями вироблено 5 638,0 млн. кВт·г електроенергії, що на 283,9 млн. кВт·г, або на 4,8% менше ніж за вересень 2010 року.

Обсяги виробництва електричної енергії атомними електростанціями становлять 7 620,0 млн. кВт·г, що на 13,3% більше показника вересня минулого року. Коефіцієнт використання встановленої потужності становить 76,5%, що на 9,0% більше показника у вересні 2010 року. Протягом вересня 2011 року виробництво електроенергії гідроелектростанціями та гідроакмулюючими станціями (далі ГЕС та ГАЕС) зменшилось на 26,9 млн. кВт·г, або на 4,7% в порівнянні з показником вересня 2010 року. Виробництво електроенергії за вересень 2011 року електростанціями інших видів (блок-станціями і комунальними ТЕЦ) порівняно з вереснем 2010 року збільшилось на 40,5 млн. кВт·г, або на 8,2%.

За 9 місяців 2011 року обсяг виробництва електричної енергії електростанціями, які входять до ОЕС України, досяг 140 925,2 млн. кВт·г, що на 4 992,1 млн. кВт·г або на 3,7% більше порівняно з 2010 роком. Електростанціями, що належать до сфери управління Міненергугілля України, вироблено 135 172,3 млн. кВт·г електроенергії, що на 4 732,5 млн. кВт·г, або на 3,6% більше ніж показник минулого року. При цьому ТЕС та ТЕЦ вироблено електроенергії на 5 570,8 млн. кВт·г, або на 10,0% більше ніж за 9 місяців 2010 року. Атомними електростанціями вироблено електроенергії на 995,7 млн. кВт·г, або на 1,5% більше порівняно з показником 2010 року. Коефіцієнт використання встановленої потужності становить 72,2%, що на 1,1% більше рівня минулого року. Виробництво електроенергії ГЕС та ГАЕС зменшилось на 1 835,1 млн. кВт·г, або на 17,4% від аналогічного показника 2010 року та становить 8 734,7 млн. кВт·г. Виробництво електроенергії електростанціями інших видів (блок-станціями і комунальними ТЕЦ) порівняно з відповідним періодом 2010 року збільшилось на 259,6 млн. кВт·г, або на 4,7%. У вересні 2011 року на експорт передано 596,3 млн. кВт·г електроенергії, що на 391,0 млн. кВт·г, або на 190,5% більше ніж у відповідному періоді 2010 року.

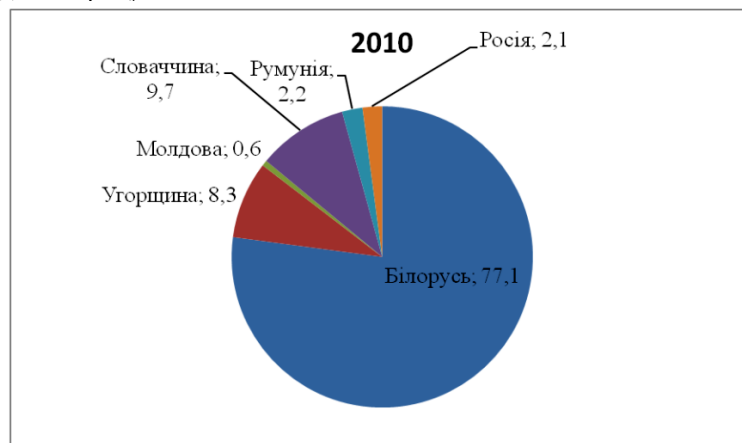

Рис. 1. Експорт електроенергії за 9 місяців 2010 рр., млн. кВт

Рис. 2. Експорт електроенергії за 9 місяців 2011 рр., млн. кВт

Протягом січня – вересня 2011 року експортовано 4 235,6 млн. кВт·г електроенергії, що на 1 489,7 млн. кВт·г, або на 54,3% більше відповідного показника 2010 року.

Атомна енергетика України представлена такими діючими потужними атомними електростанціями, як Запорізька, Південноукраїнська, Рівненська, Хмельницька, Чорнобильська. Під тиском громадськості припинено будівництво Кримської, Чигиринської, Харківської АЕС та Одеської атомної ТЕЦ. АЕС орієнтовані винятково на споживачів, особливо на райони з обмеженими ресурсами палива та енергії. Ними виробляється біля 35% усієї електроенергії. Гідроелектростанції України – Київська, Канівська, Кременчуцька, Дніпродзержинська, Дніпрогес, Каховська, Дністровська, Тербле-Ріцька – малоефективні (особливо Дністровського каскаду) через застаріле обладнання та рівнинний характер долини р. Дніпро. ГЕС дають до 4,5% електроенергії України. Усього на малих річках діє 55 гідроелектростанцій. Найбільш ефективні вони на гірських річках. Районне значення можуть мати сонячні (Крим), вітрові (Поділля, степовий Крим), геотермальні (Карпати) електростанції.

Енергетична стратегія України до 2030 року стала важливим кроком в напрямку формування дієвої системи управління в паливно-енергетичному секторі, здатної працювати на вирішення завдань сьогодення. Стратегія закладає концептуальні засади енергетичної безпеки держави, визначає головні цілі та завдання енергетичної політики, намічає основні напрямки та показники розвитку енергетики. Мета Стратегії – сприяти реалізації в Україні енергозберігаючої моделі розвитку економіки.

Цілями Енергетичної стратегії є:

- створення умов для постійного та якісного задоволення попиту на енергетичні продукти;
- визначення шляхів і створення умов для безпечного, надійного та сталого функціонування енергетики та її максимально ефективного розвитку;
- забезпечення енергетичної безпеки держави;
- зменшення техногенного навантаження на довкілля та забезпечення цивільного захисту у сфері техногенної безпеки ПЕК;
- зниження питомих витрат у виробництві та використанні енергопродуктів за рахунок раціонального їх споживання, впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, раціоналізації структури суспільного виробництва і зниження питомої ваги енергоємних технологій;
- інтеграція Об'єднаної енергосистеми України до європейської енергосистеми з послідовним збільшенням експорту електроенергії, зміцнення позицій України як транзитної держави нафти і газу.

За базовим сценарієм прогнозується таке споживання основних енергоресурсів до 2030 року:

- Споживання електроенергії збільшиться в 2,2 рази і перевищить за прогнозними даними 395,1 млрд.кВтг, експортні можливості зростуть до 25 млрд.кВтг; (Рис. 3.)

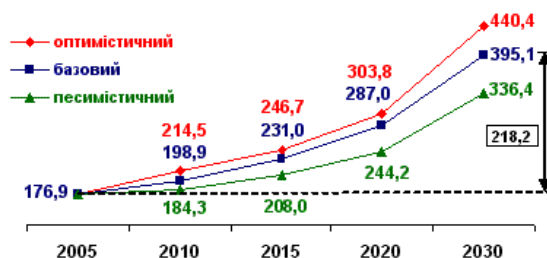

Рис. 3. Динаміка та прогноз споживання електроенергії в Україні

- Споживання вугільної продукції збільшиться майже в 2,2 разу – до 130,3 млн.тонн; (Рис. 4.)

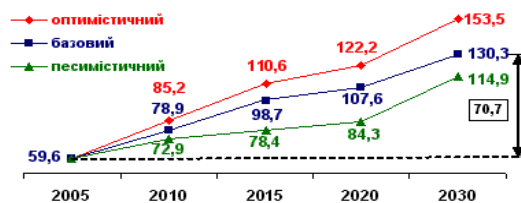

Рис. 4. Динаміка та прогноз споживання вугільної продукції в Україні

- Споживання природного газу зменшиться майже на 36% – до 49,5 млрд. м³; (Рис. 5.)

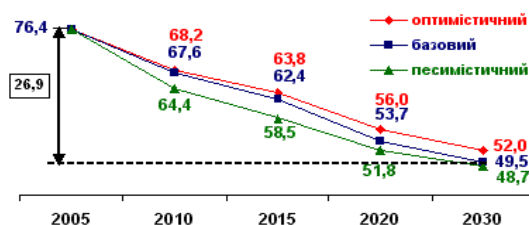

Рис. 5. Динаміка та прогноз споживання природного газу в Україні

- Споживання нафти для внутрішніх потреб збільшиться на третину – до 23,8 млн.тонн. (Рис. 6.)

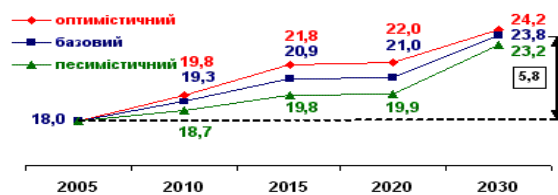

Рис. 6. Динаміка та прогноз споживання нафти в Україні

Збільшення попиту потребує відповідного збільшення виробництва та поставок енергетичних ресурсів.

Забезпечення зростаючих потреб в паливно - енергетичних ресурсах до 2030 року планується здійснити за умов:

- зменшення енергоємності ВВП та збільшення рівня енергозабезпеченості країни;
- збільшення власного видобутку вугілля, нафти, газу та урану;
- виробництва електричної енергії на атомних електростанціях на власному ядерному паливі;
- збільшення експорту нафтопродуктів за рахунок збільшення обсягів переробки нафти;
- реалізації програм енергозбереження в галузях економіки і в соціальній сфері;
- збільшення використання нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії;
- зменшення рівня енергетичної залежності країни від зовнішніх поставок палива та збільшення обсягів споживання власних енергетичних продуктів.

Висновки.

– Паливно-енергетичний комплекс – це сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання. До складу паливно-енергетичного комплексу входять галузі паливної промисловості (вугільна, нафтова, газова, торф'яна, сланцева) та електроенергетика.

– Особливістю паливно-енергетичного балансу України є висока питома вага вугілля та атомної енергії і незначна гідроенергії та нафти.

– Енергетична стратегія України до 2030 року закладає концептуальні засади енергетичної безпеки держави, визначає головні цілі та завдання енергетичної політики, намічає основні напрямки та показники розвитку енергетики.

Джерела та література:

1. Розміщення продуктивних сил : посіб. / Л. Л. Тарангул, І. О. Горленко, Г. І. Євтушенко. – К., 2000. – 264 с.
2. Розміщення продуктивних сил України : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. Б. Олійник та ін. – К. : КНЕУ, 2000. – 364 с.
3. Інформаційна довідка про основні показники розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України за вересень та 9 місяців 2011 року : [Електронний ресурс] / М-во енергетики та вугільної пром-сті України. – Режим доступу: http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/category?cat_id=35081
4. Енергетична стратегія України на період до 2030 року : [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. N 145-р. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc